

Betlém se stigmatem vánoční tragédie

Štředním dnem končí advent a začínají Vánoce. Právě o tomto dni se v minulosti v jednotlivých příbytích stavěly symboly vánočních svátků. Nebyly to však vánoční stromky, jak je tomu dnes, ale betlémy neboli jesličky.

Kolébku jejich vzniku je církevní prostředí středověké Itálie. Do českých zemí přinesli tradici velkých chrámových betlémů v 16. století jezuité, jimž sloužily jako působivý způsob šíření katolické víry. Jejich prostřednictvím pak zmenšené jesličky pronikaly i do světského prostředí – nejprve do sídel vysoké šlechty, kde byly často zhotovovány z drahých materiálů, např. zlata či slonoviny. V 18. století se dostaly i mezi nižší šlechtu a měšťanstvo a od závěru 18. století se pomalu šířily i do lidových vrstev.

Na Valašsku bývaly výsadním objektem Vánoc až do

BETLÉM. Valašský betlém Petra Orsága z lipového a modřínového dřeva, zdobený čaděním a vypalováním. Foto: archiv Muzea regionu Valašsko

počátku 20. století. Jesličky vyrobené z papíru nebo dřeva tu obvykle bývaly přizpůsobeny místním reáliím – darovníci byli většinou oděni do valašských krojů a součástí betlémské scény bývaly i výjevy ze života na salaši.

Obecně byly betlémy spojovány s radostí z narození Ježíška. Ve sbírkách vsetínského muzea se však dochoval řezbovaný betlém, který nese stigma vánoční tragédie. Jeho ani ne třicetiletý autor – Petr Orság-Kadžera z Nového Hro-

zenkova, poté co ještě v předvečer Štědrého dne roku 1947 dokončoval několik betlémů, totiž zahynul pod koly vlaku.

Betlém tohoto mladého talentovaného řezbáře, který za svůj krátký život vytvořil na stovky řezbovaných jesliček i dalších figurek podle návrhů výtvarníka Karla Langra, je k zhlédnutí na nově otevřené výstavě Dřevořezba na vsetínském zámku.

Kromě něj je tu k vidění více než desítka dalších vyřezávaných betlémů od současných valašských řezbářů – L. Bělunka, M. Cigánka, T. Dujky, J. Smočka, O. Unara, V. Závodného a betlém v životní velikosti od A. Zádrapy.

Betlémy se dříve uklízely na Hromnice (2. 2.), ve vsetínském muzeu však budou spolu s dalšími dřevořezbami k vidění až do 10. 3. 2019.

Milada Fohlerová, etnograf, Muzeum regionu Valašsko, Vsetín